

ศาสตราจารย์ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ กับ แนวคิดในการเรียนการสอนภาษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุดาพร ลักษณ์นิยานาวิน

ในปี พ.ศ. 2555 เป็นปีครบรอบ 100 ปีชาตกาลของ ศาสตราจารย์ ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ อาจารย์ของเรา หลายคนที่ได้เขียนถึงท่านด้วยความรักและระลึกถึงร่วมกัน ในหนังสือเล่มนี้ได้รับยกย่องจากองค์การศึกษาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก ให้เป็นบุคคลสำคัญของโลก ด้านการศึกษา วัฒนธรรม ภาษาและวรรณคดี รวมถึงการส่งเสริมสถานภาพสตรี และส่งเสริมสันติภาพ

ผู้เขียนมิได้มีโอกาสเป็นศิษย์ของอาจารย์อย่างเป็นทางการ แบบที่มีการเรียนการสอนในชั้นเรียน แต่ในช่วงเวลาหนึ่งของชีวิต ได้มีโอกาสเป็นเพื่อนร่วมงานรุ่นเด็กของท่านในขณะที่ผู้เขียน เป็นอาจารย์สอนอยู่ในศูนย์ภาษาอังกฤษ (English Language Center) ซึ่งต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ (Central Institute of English Language - CIEL) ภายใต้ โครงการพัฒนามหาวิทยาลัย ทบวงมหาวิทยาลัย เมื่อนึกย้อนกลับไปถึงการทำงานในฐานะรุ่นเยาว์ในตอนนั้น ก็จำไม่ได้ ว่าอาจารย์มีตำแหน่งอะไรที่สถาบันฯ จากประวัติของอาจารย์ ท่านลาออกจากราชการในปี 2513 ขณะที่ท่านอายุ 59 ปี และ อยู่ในตำแหน่งคณบดีคณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ตั้งนั้นช่วงที่ผู้เขียนได้พบและรู้จักท่านที่สถาบันฯ ในช่วงปี 2516 เป็นต้นมานั้น ก็คงเป็นช่วงที่ท่านลาออกจากราชการแล้ว เเท่าที่จำได้ท่านจะทำงานใกล้ชิดกับ อาจารย์มยุรี สุขวิวัฒน์ ผู้อำนวยการสถาบันฯ และ อาจารย์ ดร.อังกาบ ผลการกุล อาจารย์ไม่ได้เป็นอาจารย์สอนวิชาต่าง ๆ เพราะวิชาต่าง ๆ ที่ จัดสอนที่สถาบันฯ ส่วนใหญ่จะสอนโดยอาจารย์ฝรั่งชาวอเมริกัน เป็นส่วนใหญ่ ร่วมกับอาจารย์ชาวอังกฤษส่วนหนึ่ง การเรียน การสอนอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ Dr. Richard B. Noss ซึ่งพวกเราเรียกกันว่า “ครูใหญ่” ถ้าเป็นโครงการอบรมอาจารย์

ผู้สอนภาษาอังกฤษ ก็จะเรียนภาษาศาสตร์ภาษาอังกฤษอย่าง เข้มข้น Dr.Richard B. Noss ซึ่งเปรียบเสมือนอาจารย์ใหญ่ สอนวิชาไวยากรณ์โครงสร้าง Mr.Jimmy G. Harris สอนวิชา สัทศาสตร์ Dr.Lyle Bachman และ Mr.Paul Aiken สอนวิชาไวยากรณ์สมัยใหม่และอรรถศาสตร์ นอกจากจะเรียน ภาษาศาสตร์ภาษาอังกฤษแล้ว ยังต้องเรียนภาษาอังกฤษอย่าง เข้มข้น ทั้งด้านการฟัง-พูด การอ่าน และการเขียน อีกด้วย ผู้เขียนซึ่งในขณะนั้นเป็นอาจารย์สอนภาษาอังกฤษที่วิทยาลัยครู ธนบุรี ก็เป็นคนหนึ่งที่เป็นผลผลิตของหลักสูตรนี้ และความที่ ค้นพบตัวเองเจอและเรียนได้ดี จึงได้รับทาบทามให้มาเป็น อาจารย์ผู้ช่วยสอนวิชาสัทศาสตร์ และเปลี่ยนทิศทางชีวิตมา เป็นนักภาษาศาสตร์จนทุกวันนี้

เมื่อนึกย้อนไปจึงได้คิดว่าอาจารย์บุญเหลือ คงจะเป็นบุคคล ที่มีความสำคัญต่อการจัดวางหลักสูตร และจัดทำโครงการ อบรมอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง ร่วมกับ อาจารย์มยุรี สุขวิวัฒน์ และ อาจารย์ ดร.อังกาบ ผลการกุล เพราะท่านทั้งสาม ไม่มี งานสอนแต่จะทำงานบริหาร และถ้าถามว่างานบริหารของ สถาบันฯ ซึ่งเป็นเพียงหน่วยงานเล็ก ๆ นี้ คืออะไร ก็คงจะ ต้องตอบว่า คือ การจัดฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษาเพื่อ **การศึกษาโดยเฉพาะการศึกษาภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ** จากการได้สัมผัสกับ อาจารย์บุญเหลือ ในฐานะเพื่อนร่วมงาน รุ่นเยาว์ ยังจำได้ดีว่าอาจารย์มีความคิดในเรื่องคุณภาพการศึกษา เป็นอย่างยิ่งมาโดยตลอด อาจารย์ที่ได้รับการอบรมจากสถาบันฯ ในช่วงนั้น คงจะช่วยยืนยันได้ดี การอบรมแบบเข้มข้นทั้งวัน ตั้งแต่ แปดโมงเช้า ถึง สี่โมงเย็น เป็นเวลาสามเดือนเต็ม มีความ สำเร็จอย่างสูง ผู้เรียนเรียนด้วยความสุขสนุกสนาน การอบรม มีการทดสอบ และผลการเรียนมีการรายงานผลโดยละเอียด

แต่ละวิชากลับมายังผู้บังคับบัญชา ในการรายงานผลนอกจากจะมีคะแนนของแต่ละวิชาเทียบกับคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มรวมทั้งคะแนนสูงสุดและต่ำสุดของกลุ่มแล้ว ยังมีความเห็นของผู้สอนแต่ละวิชาต่อการเรียนของผู้เรียนด้วย การอบรมจึงมิใช่แค่มาเรียนครบแล้วรับใบรับรองกลับไปตั้งที่ทำงานในปัจจุบัน ความหวังและความฝันของท่านอาจารย์ทั้งสามเกี่ยวกับสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ (Central Institute of English Language CIEL) เป็นความสำเร็จที่เบ่งบานสดใสอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งเท่านั้น ความฝันที่จะจัดการอบรมแบบเข้มข้นที่ผู้เรียนจะมีโอกาสเรียนแบบเข้มข้น (Intensive English Camp) ไม่ได้สำเร็จสมบูรณ์ตามแผนที่วางไว้ แม้กระทั่งตัวสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษเองก็ต้องสลายตัวไปในที่สุด ในขณะที่นั้นผู้เขียนยังเรียนปริญญาเอกอยู่ที่มหาวิทยาลัยเอเดินเบอร์ระ ไม่มีความเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้น มีแต่ข่าวลือต่าง ๆ จำได้เพียงว่างานของสถาบันไปซ้ำซ้อนกับหน่วยงานอื่นที่รัฐบาลให้ความสำคัญมากกว่า

หลังจากการสลายตัวของสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษเมื่อ 35 ปีที่แล้ว มาจนถึงวันนี้มันเป็นช่วงวิกฤตกับการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษเพื่อเตรียมการการเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community - AEC) ในปี 2558 ผู้เขียนซึ่งได้รับมอบหมายให้เข้าไปพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับพื้นฐาน (Basic Education) ในด้านการจัดทำหลักสูตร มาตั้งแต่หลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 จนถึงการจัดทำมาตรฐานสาระการเรียนรู้ พ.ศ. 2542 จนถึงการจัดทำหลักสูตรแกนกลางภาษาต่างประเทศในการศึกษาระดับพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ซึ่งเป็นหลักสูตรฉบับล่าสุดที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ก็ยังไม่เห็นความจริงจังของกระทรวงศึกษาธิการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภาษาอังกฤษ ซึ่งจะเกิดจากการพัฒนาคุณภาพครูและคุณภาพบุคลากรในภาคต่าง ๆ ของรัฐอย่างเข้มข้นและมีคุณภาพ ดังที่เคยจัดทำโดยสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษแต่อย่างใด การจัดทำหลักสูตรหรือมาตรฐานสาระการเรียนรู้ที่ผู้เขียนได้ใช้ความรู้ความสามารถรวมทั้งประสบการณ์ที่ได้จากท่านอาจารย์มาใช้นั้น เมื่อตรึงตรองดูแล้วก็เปรียบเสมือนการจัดทำพิมพ์เขียวในการก่อสร้าง การที่จะได้งานที่สมบูรณ์แบบตามพิมพ์เขียวคงเป็นไปได้ยากหากขาดช่างที่ดีที่เป็นผู้ปฏิบัติการที่จะอ่านพิมพ์เขียวออกและมีความสามารถทำตามพิมพ์เขียวได้ ผู้เขียนยังหวังว่าวันหนึ่งจะได้มีโอกาสเป็นช่างที่จะทำงานพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษตามพิมพ์เขียวที่ตัวเองได้พัฒนาไว้ อย่างจริงจัง ดังที่เคยได้ทำในสมัยที่อยู่ที่สถาบันฯ กับท่านอาจารย์

อีกสักครั้งหนึ่ง ในทุกวันนี้จะมีการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่ใดบ้างในประเทศไทยที่จะมีการอ่านพิมพ์เขียวอย่างจริงจัง ส่วนใหญ่ก็คงจะใช้การสอนตามหนังสือเรียนแต่ละบทที่เลือกมาใช้เท่านั้น

เมื่อสถาบันฯ สลายตัวไป ผู้เขียนและเพื่อนร่วมงานที่เป็นข้าราชการจะต้องเลือกว่าจะไปอยู่ที่ไหนคิดแล้วก็ยังจำความเศร้าใจในครั้งนั้นได้ดี ความล้มเหลวในครั้งนั้นเป็นความล้มเหลวที่อาจเปรียบได้กับความล้มเหลวของครอบครัว รู้สึกเศร้าเสียใจกับอาจารย์มยุรีเป็นอย่างมาก แม้ท่านจะจากไปดีโดยไปทำงานที่ East West Center มหาวิทยาลัยฮาวาย แต่งานการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษและการพัฒนาบุคลากรภาครัฐด้านภาษาอังกฤษ ที่ท่านได้ร่วมคิดร่วมทำกับอาจารย์บุญเหลือและ อาจารย์อังกาบ ซึ่งประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีในเชิงคุณภาพกลับต้องสลายไป ผู้เขียนและเพื่อนร่วมงานรุ่นเด็กอีกสองคนในขณะนั้น คือ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ และ ดร. มรว.กัลยา ดิงศภัทย์ ได้ตัดสินใจเช่นเดียวกับ อาจารย์ ดร.อังกาบ ผลการกุล ที่จะมาเป็นอาจารย์ที่ ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ หนึ่งปีหลังจากการก่อตั้งภาควิชาในปี พ.ศ. 2521 ช่วงที่อาจารย์อังกาบทำงานที่ภาควิชาภาษาศาสตร์ ท่านสอนวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ และในช่วงนั้นเองผู้เขียนก็ได้พบกับ ท่านอาจารย์บุญเหลือ อย่างใกล้ชิด ในช่วงนี้อาจจะเรียกได้ว่าได้ใกล้ชิดกับท่านมากกว่าเมื่ออยู่ที่สถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษ เพราะห้องของภาควิชาภาษาศาสตร์ในปีกด้านขวาของตึก 3 คณะอักษรศาสตร์ เป็นห้องขนาดใหญ่ อาจารย์แต่ละคนจะมีพื้นที่ที่เป็นบริเวณทำงานของตนรายเรียงอยู่รอบริมห้องกลางห้องจะจัดให้เป็นพื้นที่ส่วนกลาง ประกอบด้วยโต๊ะประชุมและชุดรับแขก อาจารย์ ดร.อังกาบ ได้เชิญ ท่านอาจารย์บุญเหลือมาเป็นอาจารย์พิเศษ ในวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ ภาพที่จำได้ติดตา คืออาจารย์จะมีหมอนเล็ก ๆ ติดมือมา และในช่วงของการให้คำปรึกษาท่านจะลงนอนบนโซฟา โดยมีนิลิตนั่งอยู่ใกล้ ๆ อาจารย์ที่นั่งอยู่ในห้องรวมทั้งผู้เขียนซึ่งสนใจวิชาภาษาศาสตร์ประยุกต์ ก็ได้มีโอกาสเรียนรู้และสนทนาไปกับนิลิตด้วย สำหรับผู้เขียน อาจารย์บุญเหลือเป็นตัวอย่างของความเป็นเลิศในการเป็นครู อาจารย์เก่งมากแต่ไม่อวดเก่ง อ่านหนังสือมากแต่ไม่มีลักษณะคั่งตำรา (bookishness) เวลาที่ฟังอาจารย์สอนจึงเหมือนไม่ได้สอน แต่เป็นการให้คำแนะนำ ท้วงติง ชี้แนะแหล่งความรู้ รวมทั้งการให้แรงบันดาลใจในแนวคิดใหม่ ๆ ซึ่งผู้เขียนคิดว่าการมีคุณลักษณะดังกล่าวนี้คงไม่ได้เกิด

จากการอ่านตำรา แต่เป็นบุคคลิกภาพและจิตวิญญาณที่มีการพัฒนาคน เป็นศูนย์กลาง และอาจรวมทั้งประสบการณ์จากการสัมผัสโดยตรงกับครูที่ดีด้วย การคัดเลือกคนตลอดจนการให้การศึกษากับคนที่จะมาเป็นครูอาจารย์ควรเน้นด้านทัศนคติหรือ “ใจ” เป็นสำคัญด้วย ดังที่ทราบดีในหลักการพัฒนาครูสอนภาษาที่ดีว่าต้องมีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ คือนอกจากจะมีความรู้และทักษะในภาษาที่จะสอนอย่างแตกฉานแล้ว ครูจะต้องมีความสามารถในการเรียนการสอน รวมทั้งต้องมีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพในการพัฒนาคนด้วย

ในด้านการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ผู้เขียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกับอาจารย์บุญเหลือในช่วงสั้น ๆ ในการจัดงานประชุมระดมสมองด้านนโยบายการสอนภาษาอังกฤษสำหรับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในปี 2519 โดยสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุม ซึ่งนอกจากอาจารย์ ม.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ อาจารย์มยุรี สุขวิวัฒน์ อาจารย์ ดร.อังกาบ ผลากรกุล ที่ได้เคยกล่าวถึงข้างต้นแล้ว ยังมี อาจารย์ ดร.พรณิณี สาคริก เป็นผู้จัดการประชุมในครั้งนั้น การจัดประชุมเกิดขึ้นหลังจากที่รัฐบาล โดยคณะรัฐมนตรี มีมติ เมื่อวันที่ 28 ตุลาคม 2518 ว่า “การศึกษาในระดับต้นจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ให้มีการสอนภาษาไทยแต่เพียงภาษาเดียว และตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ขึ้นไปให้มีการสอนภาษาต่างประเทศโดยถือเป็นวิชาเลือกได้ โดยให้ถือว่าภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สอง ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ถือเป็นภาษาที่สามโดยเท่าเทียมกัน” (กระทรวงศึกษาธิการ 2521)

การจัดประชุมของสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษในปี 2519 คราวนั้น เกิดจากความขัดแย้งด้านความคิดของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งพ่อแม่ผู้ปกครอง โรงเรียน ครูอาจารย์ และสื่อ กับมติของคณะรัฐมนตรีกับการให้สอนภาษาไทยแต่เพียงภาษาเดียว ดังกล่าว อันมีรายละเอียดในเอกสารประกอบการวิจัยเป็นจำนวนมากของ อารีรัตน์ น้ำเพชร (2530) ซึ่งแสดงให้เห็นความขัดแย้งเกี่ยวกับนโยบายการเปลี่ยนแปลงในครั้งนั้น โดยสรุปได้ว่า มีกลุ่มที่มีความเห็นแตกต่างกันจัดได้เป็น 3 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการเลิกสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา (ทิว ภูพวง 2520, ยุพศิริ (นามแฝง) 2520, ภัสสร สิงคาลวาณิช 2521, และชนะ รุ่งแสง 2520, อาจิณ มารีประสิทธิ์ 2520 อ้างถึงใน อารีรัตน์ น้ำเพชร 2530) โดยมีเหตุผลว่า การเลิกสอนจะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างการเรียน

ของกลุ่มคนรวยและคนจนโดยเด็กยากจนซึ่งส่วนใหญ่เรียนในโรงเรียนของรัฐจะไม่มีโอกาสได้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่เล็ก ซึ่งเป็นช่วงวัยที่จะเรียนภาษาต่างประเทศได้ดี กลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษที่จะใช้ในการศึกษาค้นคว้าความรู้ได้กว้างขวาง นอกจากนี้กลุ่มยังมีความเป็นห่วงว่าการเลิกสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาจะทำให้เกิดผลเสียทางเศรษฐกิจ คือ เด็กที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีจะไปเรียนในต่างประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะในประเทศเพื่อนบ้านที่ใช้ภาษาต่างประเทศเป็นภาษากลาง

2) กลุ่มที่เห็นด้วยกับการเลิกสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา นำโดย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาในขณะนั้น คือ นายบุญโญ สาธร (การสัมภาษณ์ในปี 2539 หลังการดำเนินการตามมติในฐานระองเลขธิการนายกรัฐมนตร) จรรยา สุวรรณทัต (2513) นายก่อ สวัสดิ์พานิชย์ อธิบดีกรมวิสามัญ ในขณะนั้น รวมทั้งผู้ใช้นามแฝงจำนวนมาก (รายละเอียดใน อารีรัตน์ น้ำเพชร 2530) โดยมีเหตุผลโดยสรุปว่า การเรียนการสอนภาษาอังกฤษโดยเฉพาะในระดับประถมศึกษาที่ผ่านมา นั้นส่วนใหญ่ไม่มีคุณภาพ โรงเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีความพร้อมและนักเรียนส่วนใหญ่ก็ไม่ได้ประโยชน์จากการเรียนเพราะไม่ได้นำไปใช้ในวิชาชีพ มีเพียงกลุ่มที่จะไปศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยเท่านั้นที่ต้องใช้ภาษาอังกฤษ อีกทั้งการทำงานในวงการของรัฐก็ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษยกเว้นตำแหน่งหัวหน้าระดับสูงที่ต้องติดต่อกับชาวต่างประเทศเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีผู้ที่แสดงความคิดเห็นว่าผู้ที่ต้องการใช้ภาษาอังกฤษเพราะเห็นประโยชน์ก็สามารถขวนขวายหาเรียนได้ด้วยตนเอง

3) กลุ่มผู้มีความเห็นให้เน้นเรื่องคุณภาพ (สุนง อมรวิวัฒน์ 2519, คึกฤทธิ์ ปราโมช 2520) ความเห็นโดยสรุปของกลุ่มนี้มิได้คัดค้านการให้เลิกสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา แต่มีความเห็นว่าไม่ว่าจะเริ่มสอนในระดับชั้นใดก็ตาม ควรจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพทั้งในแง่ครูผู้สอน กระบวนการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการจัดสภาพแวดล้อม กิจกรรม และ สื่อการเรียนการสอน

ในการประชุมของสถาบันฯ ในปี 2519 ต่อนโยบายของรัฐในเรื่องนี้ สอดคล้องกับความคิดเห็นของกลุ่มที่ 3 คือต้องการให้รัฐให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้เข้าประชุมส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการซึ่งหมายรวมทั้งผู้เขียนและคณาจารย์จากสถาบันศูนย์ภาษา

อังกฤษในครั้งนั้นด้วย ที่ผู้เขียนจำได้ไม่ลืม คือ ความเห็นเรื่องคุณภาพครูที่ท่านอาจารย์บุญเหลือ พูดในที่ประชุม และพูดกับพวกเราที่อยู่ในวงการนี้มาโดยตลอด คือ ครูผู้สอนภาษาอังกฤษควรมีความรู้เกี่ยวกับภาษาศาสตร์ภาษาอังกฤษเพื่อใช้ในการพัฒนาความสามารถของตนเองและใช้ในการค้นพบข้อผิดพลาดของผู้เรียนรวมทั้งช่วยผู้เรียนให้เข้าใจในข้อผิดพลาดของตนเองและแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นได้ นอกจากนี้อาจารย์ยังให้ความสำคัญกับการเรียนการสอนภาษาในลักษณะที่เป็นองค์รวม (Holistic) ระหว่างรูปภาษาและความหมาย รวมทั้งความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความคิดและการให้คุณค่ากับเรื่องต่าง ๆ ซึ่งในประการหลังนี้การเรียนรู้อาจเกิดจากการเรียนวรรณคดีทั้งประเภทร่วมสมัยหรือต่างสมัย การเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ชีวิตความเป็นอยู่ ตลอดจนความคิดและการให้คุณค่ากับเรื่องต่าง ๆ ของเจ้าของภาษาที่เรียนนั้น นอกจากนี้จะทำให้เกิดความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมนั้น ๆ อย่างลึกซึ้งแล้ว ยังทำให้เราเกิดความรู้ความเข้าใจภาษาและวัฒนธรรมของตนเองได้อย่างลึกซึ้งด้วย โดยอาศัยการเปรียบเทียบกับความเป็นอื่นในภาษาและวัฒนธรรมของภาษาต่างประเทศที่เรียน ความหวาดกลัวว่าการเรียนภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศจะทำให้ผู้เรียนสูญเสียเอกลักษณ์ของภาษาและวัฒนธรรมของตนเองนั้น เป็นความเข้าใจที่ผิด และเป็นเรื่องที่ต้องแก้ความเข้าใจและทัศนคติที่ผิด ๆ อย่างเร่งด่วน

จากการจัดประชุมโดยสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษในครั้งนั้น ได้ข้อสรุปว่า รัฐควรจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพและเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ สำหรับการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะการพัฒนาครูสอนภาษาอังกฤษสำหรับประเทศไทย ข้อสรุปที่นำเสนอรัฐบาลในขณะนั้นไม่ได้รับการตอบสนองแต่อย่างใดด้วยการกระทำได้แต่เพียงรับข้อเสนอไว้ หลังจากการเปลี่ยนแปลงครั้งนั้นเป็นเวลาเกือบ 20 ปี คือ ในช่วงปี 2537 ผู้เขียนได้รับเชิญจากกรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ให้เข้าร่วมประชุมระดมสมองเกี่ยวกับนโยบายใหม่ของรัฐที่จะกำหนดให้เริ่มสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้เพราะรัฐบาลในขณะนั้นเริ่มตระหนักถึงความต้องการบุคลากรของประเทศที่มีความสามารถด้านภาษาอังกฤษสำหรับการเปลี่ยนแปลงของโลกเข้าสู่สภาพโลกาภิวัตน์ (Globalization) ผู้เขียนได้กล่าวในที่ประชุมปี 2537 ถึงความล้มเหลวของการเลิกสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาตามมติคณะรัฐมนตรีในปี 2518 และได้ท้วงถาม

ถึงข้อเสนอแนะของสถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษในการพัฒนาคุณภาพครูและเตรียมความพร้อมให้กับครูประจำการในโรงเรียนในการสอนภาษาอังกฤษให้มีคุณภาพ โรงเรียนใดที่มีคุณภาพอยู่แล้วก็ให้ดำเนินการไป แต่โรงเรียนที่ยังไม่พร้อมก็น่าจะได้รับความสนับสนุนจากรัฐในด้านการพัฒนาครูและเตรียมความพร้อมที่จะจัดสอนมิใช่ล้มเลิกการสอนทั้งหมด ความล้มเหลวของนโยบายของรัฐในปี พ.ศ. 2518 นั้นเกิดจากการที่โรงเรียนรัฐบาลทั้งหมดเลิกสอนภาษาอังกฤษทั้ง ๆ ที่บางโรงเรียนอาจทำได้ดีพอสมควร แต่โรงเรียนเอกชนกลับสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ระดับอนุบาลตามความต้องการของผู้ปกครอง โดยสามารถทำได้โดยอาศัยข้อยกเว้นที่กำหนดว่าโรงเรียนที่มีความพร้อมสามารถจัดสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาได้ เมื่อเปรียบเทียบนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มาจากโรงเรียนประถมศึกษาของรัฐกับที่มาจากโรงเรียนเอกชน จะพบความแตกต่างของระดับความสามารถด้านภาษาอังกฤษอย่างมาก เพราะนักเรียนที่มาจากโรงเรียนเอกชนเรียนมาเป็นเวลานานหกปี จนสามารถอ่านออก เขียนได้ พูดได้ ฟังเข้าใจ แต่นักเรียนจากโรงเรียนของรัฐเป็นการเริ่มจากศูนย์ ช่องว่างระหว่างระดับภาษาของผู้เรียน ก่อให้เกิดปัญหาในด้านการบริหารจัดการรวมทั้งทัศนคติของผู้เรียนต่อการเรียนของตนเองรวมทั้งทัศนคติของครูต่อนักเรียนทั้งสองกลุ่มนี้ด้วย อีกทั้งของการพัฒนาครูหรือการเตรียมความพร้อมที่เคยเสนอไว้ รัฐก็มิได้มีแผนงานที่กำหนดเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจนใด ๆ ตามข้อเสนอ เมื่อรัฐมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายใหม่ในปี 2537 ผู้เขียนจึงได้เสนอว่าควรมีการจัดทำหลักสูตรภาษาอังกฤษแบบต่อเนื่องตลอดแนวโดยมีการกำหนดระดับภาษาของผู้เรียนในแต่ละระดับอย่างชัดเจน และที่สำคัญควรมีการพัฒนาครูและจัดทำวัสดุการสอนเพื่อช่วยพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษอย่างจริงจังด้วย

หลังจากการประชุมระดมสมองในปี 2537 ผู้เขียนได้รับเชิญให้เป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษซึ่งประกาศใช้ในปี 2539 ผู้เขียนได้ใช้ความรู้ด้านภาษาศาสตร์ประยุกต์ รวมทั้งแนวคิดของท่านอาจารย์บุญเหลือที่มองภาษาเป็นองค์รวมมาใช้ในการออกแบบหลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 ซึ่งต่อมาได้นำมาเป็นแนวทางในการจัดทำมาตรฐานการเรียนรู้อิงมาตรฐาน (Standards and Benchmarks) ของการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2542 และการจัดทำหลักสูตรแกนกลางภาษาต่างประเทศในการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พ.ศ. 2551 ซึ่งผู้เขียนได้รับเชิญให้เป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาโดยตลอด หากท่านอาจารย์บุญเหลือจะสามารถรับทราบด้วยญาณใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนก็อยากจะกราบเรียนท่านว่า แนวคิดของอาจารย์ได้ให้หลักการที่มีประโยชน์เป็นอย่างมากแก่ผู้เขียนในการพัฒนาหลักสูตรและมาตรฐานการเรียนรู้ภาษาอังกฤษส่วนนี้ของรัฐ อาจนับเป็นความสำเร็จเล็ก ๆ ด้านหนึ่งตามแนวคิดของอาจารย์ แต่ประเด็นด้านการพัฒนาคุณภาพครูสอนภาษาอังกฤษของรัฐเพื่อให้ได้ครูที่มีคุณภาพอย่างที่ท่านอาจารย์และคณะได้เคยร่วมกันคิดและ

ดำเนินการที่สถาบันศูนย์ภาษาอังกฤษนั้น ยังกล่าวได้ว่ามีแต่ความล้มเหลวเพราะขาดการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ผู้เขียนยังมีความหวังว่ารัฐบาลจะมีความตั้งใจในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษที่มีคุณภาพ โดยมีการดำเนินการพัฒนาครู ทั้งในด้านความรู้ความสามารถด้านภาษา ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน การเลือกใช้สื่อและวัสดุการสอนต่าง ๆ ที่หลากหลาย อย่างจริงจังจึงเสียที อย่าปล่อยให้คุณภาพการศึกษาภาษาอังกฤษของประเทศไทยรั้งท้ายในกลุ่มประเทศอาเซียนเลย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2521) *หนังสือราชการที่ ศธ. 0205/10306 เรื่อง นโยบายเกี่ยวกับการสอนภาษาต่างประเทศ*. 8 พฤษภาคม 2521.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2539) *หลักสูตรภาษาอังกฤษฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2539*. กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542) *มาตรฐานสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศในการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551) *หลักสูตรแกนกลางภาษาต่างประเทศในการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- คึกฤทธิ์ ปราโมช, มรว. (2520) *คลื่นใต้น้ำ*. สยามรัฐ. 2 กันยายน 2520: 7.
- จรรยา สุวรรณทัต. (2513) *ปัญหาการสอนภาษาต่างประเทศแก่เด็กไทย*. มิตรครู 12. มิถุนายน 2513: 6-7, 50.
- ภัสสร สิงคาลวณิช. (2521) *ข้อควรคำนึงในการสอนภาษาต่างประเทศแก่เด็กเล็ก*. ครูปริทรรศน์ 3. สิงหาคม 2521: 46-56.
- ภิญโญ สาร. (2529) *การสัมภาษณ์ในฐานะรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี้*. 14 มีนาคม 2529.
- ทิว ภูพงา. (2520) *การศึกษาถอยหลังตกเหว*. สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์. 4 กันยายน 2520: 8.
- ยุพศิริ (นามแฝง). (2520) *ภาษาอังกฤษต้องห้ามสำหรับเด็กเล็ก*. นิสิตนักศึกษา. 7 กันยายน 2520: 4.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2519) *โฉมหน้าของหลักสูตรประถมศึกษาฉบับใหม่*. ประชาศึกษา 27. กุมภาพันธ์ 2519: 11-15.
- อารีรัตน์ น้ำเพชร. (2530) *การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528*. วิทยานิพนธ์หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ ดร.สุเทพฯ ลักษณะนิยนาวิน

สุเทพฯ ลักษณะนิยนาวิน ได้รับการศึกษาระดับปริญญาตรี (2508) และโท (2512) จาก คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย หลังระดับปริญญาโทได้ทุนการศึกษาด้าน Phonetics (1974) ที่ University of Leeds และระดับปริญญาเอก ด้าน Linguistics (1983) ที่ University of Edinburgh สหราชอาณาจักร ด้วยทุนมูลนิธิฟอร์ด ได้ทำงานพัฒนาการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับชาติ โดยเป็นประธานคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 รวมทั้ง หลักสูตรแกนกลางภาษาต่างประเทศในการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ปัจจุบันเป็นอาจารย์อาวุโส ประจำหลักสูตรสหสาขาวิชานานาชาติ English as an International Language บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นอกจากนี้ยังดำรงตำแหน่งอุปนายกสมาคมเครือข่ายพัฒนานาวิชาชีพอาจารย์และองค์กรอุดมศึกษา Thailand POD สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา